

Vereniging Politieke Partij Democraten 66

Jaarverslag 2017

D66

D66 krijgt het voor elkaar

1. Inhoudsopgave

1.	INHOUDSOPGAVE	2
2.	BESTUURSVERSLAG	3
3.	FINANCIËLE UITKOMSTEN 2017	5
4.	BEGROTING 2018	7
5.	BALANS PER 31 DECEMBER 2017	8
6.	REKENING VAN BATEN EN LASTEN 2017.....	10
7.	GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN BEPALING RESULTAAT	11
8.	TOELICHTING OP DE BALANS.....	13
8.1	VASTE ACTIVA.....	13
8.2	VLOTTENDE ACTIVA.....	14
8.3	EIGEN VERMOGEN	16
8.4	KORTLOPENDE SCHULDEN	17
8.5	NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN.....	19
9.	TOELICHTING OP DE REKENING VAN BATEN EN LASTEN	20
9.1	BATEN.....	20
9.2	INDIRECTE VERENIGINGSLASTEN	22
9.3	DIRECTE VERENIGINGSLASTEN	26
9.4	FINANCIËLE BATEN EN LASTEN.....	32
10.	OVERIGE GEGEVENS.....	33
11.	ONDERTEKENING VAN DE JAARREKENING DOOR HET BESTUUR.....	34

2. Bestuursverslag

Met genoegen biedt het Landelijk bestuur u de jaarrekening en het jaarverslag over 2017 aan. Deze is besproken met de Financiële Commissie en door de externe accountant voorzien van een goedkeurende verklaring.

De Vereniging Politieke Partij Democraten 66, gevestigd Hoge Nieuwstraat 30 te Den Haag is in 1966 opgericht. De vereniging stelt zich als sociaal-liberale partij ten doel politiek te bedrijven waarin de mens centraal staat. Het partijbestuur bestaat uit de volgende personen:

Letty Demmers	Voorzitter
Henk Beerten	Politiek secretaris, bestuurslid kennis en kunde en vicevoorzitter
Michiel van der Eng	Penningmeester
Tjeerd Dierckxsens	Internationaal secretaris en bestuurslid internationale betrekkingen
Joan Nunnely	Bestuurslid talentontwikkeling en opleiding
Thomas Hermans*	Bestuurslid communicatie en campagne
Michiel Verkoulen	Bestuurslid leden- en fondsenwerving
Lia de Ridder	Bestuurslid vereniging, afdelingen en regio's

De functie van directeur van het Landelijk Bureau wordt sinds juli 2017 vervuld door Sander Bus.

* Bestuurslid sinds november 2017

**Interim bestuurslid sinds maart 2018

Terugblik op 2017

2017 was een fantastisch jaar voor D66! Het jaar 2017 stond in alle opzichten in het teken van groei voor D66. In zetels, in leden, financieel en professioneel. Bovendien trad D66 voor het eerst in 12 jaar weer toe tot het kabinet, met vier zeer competente vrouwen en twee even begaafde mannen! Wij verwachten dat wij namens alle leden spreken als wij melden heel trots te zijn op Kajsa Ollongren, Sigrid Kaag, Ingrid van Engelshoven, Stientje van Veldhoven, Wouter Koolmees en Menno Snel als 'onze' bewindspersonen. Het landelijk bestuur spreekt graag zijn erkentelijkheid en lof uit over het uithoudingsvermogen van het onderhandelingsteam onder leiding van Alexander Pechtold en Wouter Koolmees, dat tot dit mooie resultaat heeft geleid.

Dat resultaat kon niet worden geboekt zonder een uitstekende verkiezingscampagne. Het bestuur uit zijn diepe dank voor het onvermoeibare werk dat de afdelingen en het landelijke campagneteam - en niet te vergeten de medewerkers van het landelijk bureau - onder leiding van Sjoerd Sjoerdsma in de Tweede Kamerverkiezingen hebben gestoken. Over het resultaat kunnen we als partij alleen maar heel tevreden zijn.

Het bestuur heeft met plezier gezien dat al onze campagnevrijwilligers na de Tweede Kamerverkiezingen met veel enthousiasme doorgeschakeld hebben naar de volgende campagne; die van de Gemeenteraadsverkiezingen. In dat kader is het vermeldenswaard dat D66'ers door het hele land letterlijk honderden andere D66'ers getraind hebben in campagne-, raadsleden- en wethoudersvaardigheden. Het enthousiasme en de betrokkenheid in de partij is onverminderd groot.

2017 was ook het jaar waarin het bestuur een nieuw strategisch plan heeft ontwikkeld. Met dit innovatieplan in de hand bouwen we de komende jaren aan verbinding met de samenleving zodat

D66 ook in de toekomst een beweging van betekenis blijft in het politieke en maatschappelijke landschap.

In januari 2017 zijn Joan Nunnely (talentontwikkeling en opleidingen), Lia de Ridder (vereniging, afdelingen en regio's) en Michiel van der Eng (penningmeester) toegetreden tot het bestuur. Op het najaarscongres in Leeuwarden is Henk Beerten herverkozen als politiek secretaris en Thomas Hermans gekozen als bestuurslid campagne en communicatie. Met die laatste verkiezing nam het bestuur afscheid van Annelou van Egmond, die ruim twee termijnen onvermoeibaar achter de schermen campagne na succesvolle campagne heeft begeleid. De partij is haar veel dank verschuldigd.

Woorden van dank zijn ook op zijn plaats aan Said Kasmi, die in het eerste halfjaar van 2017 zijn plaats in het bestuur opgaf om de onverwacht ontstane vacature van directeur van het landelijk bureau op interimbasis te vervullen. In juli 2017 is Sander Bus aangetreden als directeur; het bestuur is blij met de soepele opvolging en ziet uit naar een prettige voortzetting van de samenwerking in deze functie.

Ook financieel heeft D66 een uitstekend jaar gedraaid. Ondanks een professionele - en voor D66-begrippen dure - campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen eindigen we ruim in de positieve cijfers. Dit is te verklaren uit ledengroei (dus meer contributie) en meer Kamerzetels (met een gegroeide landelijke subsidie als gevolg). We gaan verstandig met deze ruimte om: we hebben meerjarige afspraken gemaakt om te sparen voor de campagnes die komen gaan, zodat we altijd weten hoeveel budget we beschikbaar hebben. Het lukt ons ook om gestaag te blijven bouwen aan het financiële weerstandsvermogen van de partij; het weerstandsvermogen blijft immers nog altijd een bron van zorg. Het overleg van het bestuur met de financiële commissie onder leiding van Menno Witteveen is zonder meer constructief en prettig te noemen.

Tot slot vermelden wij de onafhankelijke commissie die in 2017 is begonnen met onderzoek naar hoe we elke euro in de partij effectiever kunnen inzetten. Deze commissie zal in de loop van 2018 komen met haar rapport en aanbevelingen.

Al met al kunnen wij met recht zeggen dat D66 zich op het moment steeds professioneler organiseert en zelfbewust positie inneemt in de samenleving. Nog genoeg te doen, maar: de toekomst is groen!

Namens het landelijk bestuur,

Michiel van der Eng

Penningmeester Vereniging politieke partij Democraten 66

3. Financiële uitkomsten 2017

Vereniging Politieke Partij Democraten 66, exclusief de afdelingen en regio's

Het jaar 2017 sluit met een positief saldo van baten en lasten van € 365.317 op landelijk niveau. Het aantal leden is over 2017 met 9,6% gestegen tot 28.820 geregistreerde leden per 31 december 2017. De totale contributie opbrengst is gestegen met € 360.395 ten opzichte van 2016. De gemiddelde contributie is gestegen met 5,18% ten opzichte van 2016. De contributiestijging heeft te maken met een grote ledengroei en de contributiestijging per 1 januari 2017.

De afdrachten van landelijk en Europees politiek vertegenwoordigers zijn volgens de afdrachtenregeling 2017 gerealiseerd. Een aantal burgemeesters heeft geen gehoor gegeven aan de oproep een jaarlijkse afdracht te doen aan de partij.

De beschikbare middelen voor activiteiten aan de basis (€ 70.000), opgenomen onder kosten verenigingsactiviteiten, regio's en (thema) afdelingen, zijn grotendeels benut.

Alle baten en lasten worden in paragraaf 9 verder toegelicht.

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Contributies	2.499.000	2.710.998	2.350.603
Subsidie	930.000	1.129.601	997.744
Overige baten	260.000	1.128.765	393.340
Totaal baten	<u>3.689.000</u>	<u>4.969.364</u>	<u>3.741.687</u>
Indirecte verenigingslasten	2.204.400	2.155.643	2.206.132
Verenigingsactiviteiten, regio's en (thema) afdelingen	332.500	282.979	299.216
Verkiezingscampagnes en -kosten	1.300.000	1.631.127	125.997
Overige directe verenigingslasten	630.100	513.788	818.966
Financiële lasten	14.000	20.510	4.194
Totaal lasten	<u>4.481.000</u>	<u>4.604.047</u>	<u>3.454.505</u>
Resultaat boekjaar	-/- 792.000	365.317	287.182

Per ultimo 2017 bedraagt de Bestemmingsreserve verkiezingen € 1.573.786 en de Algemene reserve € 549.365. De Algemene reserve wordt aangewend voor alles wat geen betrekking heeft op de Bestemmingsreserve en staat geheel ter vrije beschikking aan de activiteiten die niet geformuleerd zijn voor de Bestemmingsreserve.

Afdelingen en regio's

Op verzoek van de extern accountant en in nauwe samenspraak met de Financiële Commissie heeft het Landelijk Bestuur in 2011 vastgesteld dat zij juridisch gezien de verantwoordelijkheid draagt over de financiën van de gehele vereniging. Feitelijk betekent dit dat het bestuur ook verantwoording dient af te leggen over de financiën op decentraal niveau. Immers het Landelijk Bestuur handelt als bestuurder van de hele Vereniging Politieke Partij Democraten 66. Die vereniging staat bekend als één rechtspersoon, wat zoveel betekent dat afdelingen en regio's geen separate rechtspersonen zijn. Daarom worden met ingang van 2011 de cijfers van de afdelingen en regio's opgenomen in de jaarrekening van D66.

Onderstaand vindt u een verkorte balans en rekening van baten en lasten van de afdelingen en regio's, die dus in de jaarrekening is verwerkt.

Balans van de afdelingen en regio's (excl. Landelijk Bureau)

Activa				Passiva	
	31-12-17	31-12-16		31-12-17	31-12-16
Vordering LaBu D66	6.800	6.385	Algemene reserve	1.305.595	1.228.432
Overige vorderingen	145.082	90.204	Reserve verkiezingen	1.237.515	1.397.444
Liquide middelen	2.484.770	2.633.939	Schulden	93.542	104.652
Totaal	2.636.652	2.730.528	Totaal	2.636.652	2.730.528

Rekening van baten en lasten afdelingen en regio's

	2017	2017	2016
	<u>Begroting</u>	<u>Werkelijk</u>	<u>Werkelijk</u>
Bijdrage politiek vertegenwoordigers	843.000	875.202	886.933
Bijdrage Landelijk Bureau	140.000	144.946	158.678
Overige baten	165.000	310.534	190.147
Totaal baten	<u>1.148.000</u>	<u>1.330.682</u>	<u>1.235.758</u>
Bestuur	90.000	92.079	64.772
Campagne	511.000	938.671	135.910
Verenigingsactiviteiten	248.000	219.137	226.641
Opleidingen	58.000	42.077	30.915
Overige lasten	109.000	121.482	133.074
Totaal lasten	<u>1.016.000</u>	<u>1.413.446</u>	<u>591.312</u>
Resultaat boekjaar afdelingen en regio's	<u>132.000</u>	<u>-/ 82.764</u>	<u>644.446</u>

De Algemene reserve wordt aangewend voor alles wat geen betrekking heeft op de Bestemmingsreserve en staat geheel ter vrije beschikking aan de activiteiten die niet geformuleerd zijn voor de Bestemmingsreserve.

4. Begroting 2018

Voor 2018 zien de begrotingen van de landelijke organisatie en de afdelingen regio's er als volgt eruit:

(Bedragen x € 1.000)	Landelijk	Afdelingen & Regio's	Eliminaties	Totaal
Baten				
Contributies	2.532	0	0	2.532
Subsidies	1.300	0	0	1.300
Overige baten	314	1.198	-/- 169	1.343
Totaal baten	4.146	1.198	-/- 169	5.175
Lasten				
Personeelskosten	1.895	0	0	1.895
Afschrijvingen	99	0	0	99
Overige indirecte kosten	266	113	0	379
<i>Indirecte lasten</i>	<i>2.260</i>	<i>113</i>	<i>0</i>	<i>2.373</i>
Bestuurskosten	22	100	0	122
Congreskosten	180	0	0	180
Opleidingen	68	52	0	120
Marketing en communicatie / de Democraat	373	0	0	373
Verkiezingscampagnes	0	1.284	0	1.284
Verenigingsactiviteiten, regio's en (thema) afdelingen	400	230	-/- 169	461
Bijdrage gelieerde organisaties	8	0	0	8
<i>Verenigingslasten</i>	<i>1.051</i>	<i>1.666</i>	<i>-/- 169</i>	<i>2.548</i>
Totaal lasten	3.311	1.779	-/- 169	4.921
Resultaat voor financiële baten en lasten	835	-/- 581	0	254
Financiële baten en lasten	-/- 14	0	0	-/- 14
Resultaat	821	-/- 581	0	240

De eliminatieposten betreffen de reguliere afdracht van de landelijke organisatie aan de afdelingen en regio's op basis van het aantal leden, alsmede de bijdragen in "activiteiten aan de basis". Ook de bijdragen van de afdelingen en regio's in de websitekosten zijn geëlimineerd.

De begroting 2018 van de landelijke organisatie is op najaarscongres C106 d.d. 18 november 2017 goedgekeurd. De geconsolideerde begroting van de afdelingen en regio's is overgenomen uit de aangeleverde stukken van de afdelingen en regio's.

Van het begrote landelijk resultaat 2018 wordt € 739.000 (90%) toegevoegd aan de bestemmingsreserve verkiezingsfonds. Het restant ad € 82.000 (10%) wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Voor de afdelingen en regio's wordt door de lokale en regionale ledenvergaderingen bij het vaststellen van de jaarrekening bepaald hoe wordt omgegaan met een eventueel saldo van baten en lasten. Het totaal cumulatief geprognosticeerde saldo leidt tot een dotatie aan de reserves.

5. Balans per 31 december 2017

(na resultaatbestemming)

	31 december 2017	31 december 2016
Activa		
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	76.691	139.005
Materiële vaste activa	24.645	34.997
	-----	-----
	101.336	174.002
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen		
Geleerde organisaties	46.128	338.375
Ministerie van BZK	172.253	190.360
Debiteuren	103.856	86.517
Overige vorderingen en overlopende activa	313.926	331.149
	-----	-----
	636.163	946.401
Liquide middelen		
Liquide middelen, Landelijk Bureau	1.974.100	1.331.551
Liquide middelen afdelingen en regio's	2.484.770	2.633.939
	-----	-----
	4.458.870	3.965.490
	-----	-----
	<u>5.196.369</u>	<u>5.085.893</u>

	31 december 2017	31 december 2016
Passiva		
EIGEN VERMOGEN		
Eigen vermogen Landelijk Bureau		
Algemene reserve	788.765	440.321
Bestemmingsreserve verkiezingen	1.334.386	1.317.513
	-----	-----
	2.123.151	1.757.834
Eigen vermogen afdelingen en regio's		
Algemene reserve	1.305.595	1.228.432
Bestemmingsreserve verkiezingen	1.237.515	1.397.442
	-----	-----
	2.543.110	2.625.874
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	-----	-----
	4.666.261	4.383.708
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Gelieerde organisaties	18.803	64.818
Crediteuren	164.477	306.029
Belastingen	71.637	54.870
Overige schulden en overlopende passiva	275.191	276.468
	-----	-----
	530.108	702.185
	-----	-----
	<u>5.196.369</u>	<u>5.085.893</u>

6. Rekening van Baten en Lasten 2017

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
BATEN			
Contributies	2.499.000	2.710.998	2.350.603
Subsidie	930.000	1.129.601	997.744
Overige baten	1.227.000	1.614.759	1.474.638
	<u>4.656.000</u>	<u>5.455.358</u>	<u>4.822.985</u>
LASTEN			
Personeelskosten	1.857.000	1.842.465	1.827.112
Afschrijvingen	74.500	80.187	108.737
Overige indirecte lasten	381.900	354.473	373.731
	<u>2.313.400</u>	<u>2.277.125</u>	<u>2.309.580</u>
	<i>Subtotaal indirecte lasten</i>		
Bestuurskosten	120.000	117.107	86.037
Internationale samenwerking	20.000	0	0
Congreskosten	180.000	159.809	317.398
Opleidingen	135.600	78.257	66.730
Marketing en communicatie / ledenblad de Democraat	314.000	284.286	465.753
Verkiezingscampagnes en verkiezingskosten	1.811.000	1.870.056	261.907
Verenigingsactiviteiten, regio's en (thema) afdelingen	399.500	357.170	371.398
Gelieerde organisaties	8.500	8.485	8.360
	<u>2.988.600</u>	<u>2.875.170</u>	<u>1.577.583</u>
	<i>Subtotaal directe verenigingslasten</i>		
Totaal lasten	<u>5.302.000</u>	<u>5.152.295</u>	<u>3.887.163</u>
Resultaat voor financiële baten en lasten	<u>-/- 646.000</u>	<u>303.063</u>	<u>935.822</u>
Financiële baten en lasten (-/- is last)	<u>-/- 14.000</u>	<u>-/- 20.510</u>	<u>-/- 4.194</u>
	<u>-/- 660.000</u>	<u>282.553</u>	<u>931.628</u>
Resultaatboekjaar			
Resultaatbestemming			
Dotatie algemene reserve Landelijk Bureau	308.000	348.444	113.179
Dotatie bestemmingsreserve verkiezingen Landelijk Bureau	200.000	1.648.000	300.000
Onttrekking bestemmingsreserve verkiezingen Landelijk Bureau	-/-1.300.000	-/- 1.631.127	-/- 125.997
Dotatie aan de algemene reserve afdelingen en regio's	0	77.163	153.197
Onttrekking resp. dotatie aan de bestemmingsreserve verkiezingen afdelingen en regio's	132.000	-/- 159.927	491.249
	<u>-/- 660.000</u>	<u>282.553</u>	<u>931.628</u>
Resultaatboekjaar			

7. Grondslagen voor waardering en bepaling resultaat

De Vereniging Politieke Partij Democraten 66, gevestigd Hoge Nieuwstraat 30 te Den Haag is in 1966 opgericht. De vereniging stelt zich als sociaal-liberale partij ten doel politiek te bedrijven waarin de mens centraal staat.

Verslaggevingsvoorschriften

De jaarrekening is met inachtneming van de Richtlijn voor de jaarverslaggeving C.1. "Kleine organisaties zonder winststreven" opgesteld.

De gehanteerde grondslagen zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van vorig jaar. De vergelijkende cijfers van het voorgaande boekjaar zijn, waar nodig, slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

Vergelijkende cijfers

In de jaarrekening van 2016 is per abuis de resultaatverdeling niet goed opgenomen in het eigen vermogen. In de resultaatbestemming van de Rekening van baten en lasten is de resultaatverdeling wel goed weergegeven. In de vergelijkende cijfers op de balans en in de toelichting op de balans is de verdeling van het eigen vermogen per 31 december 2016 nu wel juist weergegeven.

Consolidatie

De respons op de gegevensvraag bij de afdelingen en regio's, over de realisatie van 2017, is 96% geweest. Voor 2017 hebben 8 geografische afdelingen geen verantwoording aangeleverd. Met behulp van de bankmutaties zijn deze afdelingen alsnog meegeconsolideerd.

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen dan wel de lagere realiseerbare waarde. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur van de te onderscheiden activa.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen historische uitgaafprijs, onder aftrek van afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur van de te onderscheiden activa.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Financiële instrumenten

De financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op onder de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling beschreven manier gewaardeerd.

Overig

Alle overige in de balans opgenomen posten zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Belastingen

De vereniging is niet vennootschapsbelastingplichtig.

8. Toelichting op de balans

8.1 Vaste activa

Immateriële vaste activa

	31 december 2017	31 december 2016
Aanschafwaarde	548.931	548.931
Cumulatieve afschrijvingen	-/- 472.240	-/- 409.926
Boekwaarde	<u>76.691</u>	<u>139.005</u>

Verloop van de immateriële vaste activa in 2017

	Computer software
Boekwaarde per 1 januari	139.005
Bij: investeringen	0
Af: afschrijvingen	-/- 62.314
Boekwaarde per 31 december	<u>76.691</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	33%

Materiële vaste activa

	31 december 2017	31 december 2016
Aanschafwaarde	438.159	432.829
Cumulatieve afschrijvingen	-/- 413.514	-/- 397.832
Boekwaarde	<u>24.645</u>	<u>34.997</u>

Verloop van de materiële vaste activa in 2017

	Inventaris	Computer hardware	Totaal
Boekwaarde per 1 januari	9.315	25.682	34.997
Bij : investeringen	4.481	2.608	7.089
Af: Afschrijvingen	-/- 4.468	-/- 12.973	-/- 17.441
Boekwaarde per 31 december	<u>9.328</u>	<u>15.317</u>	<u>24.645</u>
Afschrijvingspercentages	20%	33%	

8.2 Vlottende activa

Vorderingen

Gelieerde organisaties

	31 december 2017	31 december 2016
Stichting Internationaal Democratisch Initiatief D66	44.635	108.295
Mr. Hans van Mierlo Stichting	0	230.080
Te vorderen van fracties	1.493	0
Saldo	<u>46.128</u>	<u>338.375</u>

Over het gemiddelde rekening-courant saldo is in 2017 en 2016 3,5 % rente berekend.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

	31 december 2017	31 december 2016
Te ontvangen subsidie boekjaar	172.253	190.360
	-----	-----
Te ontvangen subsidie	<u>172.253</u>	<u>190.360</u>

De daadwerkelijke subsidie over 2017 is afhankelijk van het landelijk aantal leden van alle politieke partijen en kan derhalve afwijken van het in deze jaarrekening opgenomen bedrag aan subsidie. Bij de subsidie aanvraag is uitgegaan van een aantal van 23.600 leden per 1 januari 2017, terwijl het werkelijke aantal leden uit hoofde van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) per 1 januari 2017 23.738 bedraagt. Dit aantal is niet gelijk aan het aantal leden van de vereniging dat bij de toelichting op de baten wordt genoemd, omdat voor de subsidietoekenning alleen die leden meetellen die per 1 januari al lid zijn en die een minimale contributie hebben betaald van € 12. Leden die gedurende het jaar lid worden tellen dus niet mee in de subsidie grondslag. Een eventueel verschil in de afrekening 2017 zal in 2018 worden verantwoord.

Debiteuren

	31 december 2017	31 december 2016
Debiteuren	103.856	86.517
	-----	-----
Saldo	<u>103.856</u>	<u>86.517</u>

Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet nodig geacht.

Overige vorderingen en overlopende activa

	31 december 2017	31 december 2016
Vorderingen van afdelingen en regio's op derden	145.082	90.203
Vooruitbetaalde kosten automatisering (hosting, licenties en onderhoud)	76.256	72.913
Vooruitbetaalde verzekeringspremie	1.953	42.695
Vooruitbetaalde kosten OV jaarkaarten	8.957	8.160
Nog te ontvangen rente	1.261	6.962
Te ontvangen contributies	33.197	37.376
Vooruitbetaalde congreskosten	1.353	18.039
Depot Post NL	7.560	7.560
Nog te ontvangen afdrachten	14.563	5.285
Nog te ontvangen ziekengelduitkering	5.019	8.811
Vooruitbetaalde overige kosten	18.725	33.145
	-----	-----
Saldo	<u>313.926</u>	<u>331.149</u>

Liquide middelen

	31 december 2017	31 december 2016
Rabobank renterekening	1.483.369	1.126.407
Rabobank rekeningen-courant	490.731	205.144
	-----	-----
Liquide middelen Landelijk Bureau	1.974.100	1.331.551
Liquide middelen afdelingen en regio's	2.484.770	2.633.939
	-----	-----
Saldo	<u>4.458.870</u>	<u>3.965.490</u>

De liquide middelen staan ter vrije besteding van de vereniging en zijn direct opvraagbaar.

8.3 Eigen Vermogen

Eigen Vermogen Landelijk Bureau

Algemene reserve

	31 december 2017	31 december 2016
Saldo per 1 januari	440.321	327.142
Bestemming resultaat boekjaar	348.444	113.179
	-----	-----
Saldo per 31 december	<u>788.765</u>	<u>440.321</u>

Bestemmingsreserve verkiezingen

	2017	2016
Saldo per 1 januari	1.317.513	1.143.510
Bestemming resultaat boekjaar, dotatie	1.648.000	300.000
Bestemming resultaat boekjaar, onttrekking	-/- 1.631.127	-/- 125.997
	-----	-----
Saldo per 31 december	<u>1.334.386</u>	<u>1.317.513</u>

Het bestuur kan zonder belemmeringen beschikken over de algemene reserve, mits besteed voor het doel waarvoor de organisatie is opgericht. Het bestuur streeft naar een weerstandsvermogen ter hoogte van de helft van de jaarlijkse kosten (excl. campagnekosten).

De bestemmingsreserve verkiezingen dient ter dekking van de kosten die samenhangen met komende verkiezingscampagnes. Toevoegingen en onttrekkingen vinden hoofdzakelijk plaats via de jaarlijkse bestemming van het exploitatieresultaat. Alle campagnekosten worden in de jaarrekening apart gepresenteerd.

Eigen Vermogen afdelingen en regio's

Algemene reserve

	2017	2016
Saldo per 1 januari	1.228.432	1.075.235
Bestemming resultaat boekjaar	77.163	153.197
Saldo per 31 december	<u>1.305.595</u>	<u>1.228.432</u>

Bestemmingsreserve verkiezingen

	2017	2016
Saldo per 1 januari	1.397.442	906.193
Bestemming resultaat boekjaar	-/- 159.927	491.249
Saldo per 31 december	<u>1.237.515</u>	<u>1.397.442</u>

De algemene reserve is vrij besteedbaar door de afdelingen en regio's. De bestemmingsreserve verkiezingen dient ter dekking van de kosten die samenhangen met de verkiezingscampagnes.

8.4 Kortlopende schulden

Gelieerde organisaties

	31 december 2017	31 december 2016
Vereniging Jonge Democraten D66	4.162	55.309
Mr. Hans van Mierlo Stichting	14.641	0
Te betalen aan fracties	0	9.509
Saldo	<u>18.803</u>	<u>64.818</u>

Over het gemiddelde rekening-courant saldo is in 2017 en 2016 3,5 % rente berekend.

Crediteuren

	31 december 2017	31 december 2016
Saldo conform crediteurenadministratie	<u>164.477</u>	<u>306.029</u>

Belastingen

	31 december 2017	31 december 2016
Loonheffing	<u>71.637</u>	<u>54.870</u>

Overige schulden en overlopende passiva

	31 december 2017	31 december 2016
Schulden van afdelingen en regio's aan derden	79.093	104.653
Reservering vakantiegeld en –dagen	78.438	84.201
Accountantskosten	22.341	22.914
Vooruitontvangen contributies	25.922	14.528
Te betalen rente-, bankkosten	6.902	6.678
Nettolonen	95	1.119
Vooruit ontvangen afdracht politiek vertegenwoordiger	8.178	5.808
Vooruit ontvangen bijdrage trainingen	17.325	12.600
Nog te betalen administratiekosten	2.736	3.611
Vooruit ontvangen overige bedragen	2.000	3.000
Te betalen overige kosten en overlopende passiva	32.161	17.356
Saldo	<u>275.191</u>	<u>276.468</u>

8.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Huurcontracten

Door de Vereniging is een huurcontract afgesloten voor kantoorruimte aan de Hoge Nieuwstraat 26, 28 en 30. Dit huurcontract loopt tot eind september 2019. De huursom bedraagt € 132.000 op jaarbasis.

Door de vereniging is een contract afgesloten voor de huur van 2 kopieermachines. De verplichting is aangegaan tot januari 2021 voor een jaarbedrag van circa € 3.200.

Door de vereniging is een contract afgesloten voor de huur van hardware. De verplichting is aangegaan tot september 2020 voor een jaarbedrag van circa € 10.800.

9. Toelichting op de rekening van Baten en Lasten

9.1 Baten

Contributies

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Contributies D66 leden	2.404.000	2.620.849	2.244.864
Contributies Combileden	95.000	90.149	105.739
Saldo contributies Landelijk Bureau	<u>2.499.000</u>	<u>2.710.998</u>	<u>2.350.603</u>

Het ledenaantal bedraagt per 31 december 2017 28.820. Dit betekent een stijging van 9,7% ten opzichte van de stand ultimo 2016 (26.284). De gemiddelde contributie per lid per jaar bedraagt € 94,07 en is daarmee gestegen ten opzichte van 2016. Dit is een gemiddelde contributie inclusief de combileden, die met een bijdrage van € 25 per jaar (waarvan € 10 voor de JD) materiële invloed hebben op dit gemiddelde contributiebedrag. Puur kijkend naar niet combileden is de gemiddelde contributie € 108 per jaar. Ook dit is een stijging ten opzichte van 2016. De stijging van de gemiddelde contributie kan worden verklaard door de contributie verhoging die per 1 januari 2017 is doorgevoerd.

Subsidie Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Subsidie 2017 algemeen	930.000	1.121.529	0
Subsidie 2016 algemeen	0	8.072	997.793
Subsidie 2015 algemeen	0	0	-/- 49
Subsidie BZK Landelijk Bureau	<u>930.000</u>	<u>1.129.601</u>	<u>997.744</u>

Overige baten

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Schenken en giften	185.000	317.077	293.493
Afdracht politiek vertegenwoordigers	75.000	104.406	83.345
Overig	0	7.540	16.502
<i>Saldo overige baten Landelijk Bureau</i>	<i>260.000</i>	<i>429.023</i>	<i>393.340</i>
Afdracht politiek vertegenwoordigers afdelingen en regio's	843.000	875.202	886.933
Overige baten afdelingen en regio's	124.000	310.534	194.365
Saldo overige baten totaal	<u>1.227.000</u>	<u>1.614.759</u>	<u>1.474.638</u>

Schenken

Gedurende het jaar heeft D66 giften ontvangen ter ondersteuning van de partij. Conform de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) registreert D66 alle schenkingen en afdrachten van € 1.000 per jaar of meer. Uit deze registratie blijkt dat D66 op landelijk niveau van 94 particulieren en 1 fonds een schenking of afdracht heeft ontvangen van € 1.000 of meer, waarvan 10 personen en 1 fonds een bedrag schonken van € 4.500 of meer. Hieronder volgt een specificatie van de personen/fondsen die € 4.500 of meer hebben geschonken:

Naam	Woonplaats	Bedrag
R.H. Defares	Amsterdam	25.000
W.M. Witteveen	Den Haag	19.764
C.M.J.C. Pauw	Den Haag	11.010
J.P. Backer	Den Haag	6.500
A.H.H.M. Huijgers	Zandvoort	10.000
A.D. Mulder	Schoten (BE)	10.330
J. Baak	Soest	19.995
G.J.M. Gerbrandy	Den Haag	6.612
I. van Engelshoven	Den Haag	8.543
R.A.F. van Eeuwijk	Renkum	6.112
Godefridus van Hees Fonds	Oostkapelle	8.000

Afdracht politiek vertegenwoordigers

In 2017 had D66 26 burgemeesters en 1 Commissaris van de Koning die lid zijn van de Vereniging Democraten 66. Volgens de afdrachtenregeling wordt hen verzocht een bijdrage te doen aan de vereniging. Deze afdracht bedroeg in 2017 € 26.378 (2016: € 26.684).

9.2 Indirecte verenigingslasten

Personeelskosten

Salarissen:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Brutoloon (inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering)	1.402.000	1.428.117	1.317.820
Uitzendkrachten / inhuur derden	5.000	23.324	102.332
Premie verzekering loondoorbetaling bij ziekte	31.000	28.336	26.981
Uitgekeerde vergoeding loondoorbetaling bij ziekte	0	-/- 47.915	-/- 18.674
	-----	-----	-----
Saldo salarissen Landelijk Bureau	1.438.000	1.431.862	1.428.459

Sociale lasten en pensioenen:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Sociale lasten	238.000	240.059	223.766
Pensioenpremie	53.000	45.986	46.229
	-----	-----	-----
Saldo sociale lasten en pensioenen Landelijk Bureau	291.000	286.045	269.995

Overige personeelskosten:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Reiskosten woon-/werkverkeer	68.000	75.949	75.458
Opleidingskosten personeel	25.000	18.298	18.544
Telefoonvergoeding	6.000	5.290	6.338
Bloemen en presentjes voor vrijwilligers en personeel	5.000	3.890	6.960
Personeelsuitje / recepties	10.000	6.562	5.880
Arbokosten	6.000	7.584	7.632
Overige personeelskosten	8.000	6.985	7.846
	-----	-----	-----
Saldo overige personeelskosten Landelijk Bureau	128.000	124.558	128.658

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
	-----	-----	-----
Saldo personeelskosten Landelijk Bureau	<u>1.857.000</u>	<u>1.842.465</u>	<u>1.827.112</u>
<i>Aantal personeelsleden ultimo boekjaar (fte)</i>			
Algemeen, indirect	15 (11,7)	18 (13,2)	16 (12,8)
Marketing en communicatie	8 (7,9)	11 (9,0)	14 (12,1)
Verenigingsondersteuning	8 (7,1)	11 (8,2)	8 (7,4)
Talentontwikkeling, opleiding, training	5 (4,2)	5 (4,8)	4 (4,0)
	-----	-----	-----
<i>Totaal</i>	<i>36 (30,9)</i>	<i>45 (35,2)</i>	<i>42 (36,3)</i>

Ultimo 2017 waren er 5 stagiaires (3,2 fte) werkzaam bij D 66. In 2016 waren dit er 3 (3,0 fte). Deze fte's zijn meegeteld in bovenstaand overzicht. De salarissen voor medewerkers van het Landelijk Bureau D66 zijn in lijn met de salarisschalen BBRA 2017.

Pensioenregeling

De pensioenregeling is ondergebracht bij een verzekeraar en is naar zijn aard een beschikbare premie regeling. De vereniging heeft in het geval van een tekort bij de verzekeraar geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies. De verschuldigde premies worden daarom als last in de staat van baten en lasten verwerkt in de periode waarop ze betrekking hebben.

Afschrijvingen

Immateriële vaste activa

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
	-----	-----	-----
Afschrijving computersoftware	60.000	62.314	91.299
Saldo afschrijvingen immateriële vaste activa Landelijk Bureau	60.000	62.314	91.299

Materiële vaste activa

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Afschrijving computerhardware	11.000	12.973	12.736
Afschrijving kantoorinrichting	3.500	4.468	4.702
Boekresultaat verkoop activa	0	432	0
	-----	-----	-----
Saldo afschrijvingen materiële vaste activa Landelijk Bureau	14.500	17.873	17.438
	-----	-----	-----
Saldo afschrijvingen Landelijk Bureau	<u>74.500</u>	<u>80.187</u>	<u>108.737</u>

Overige indirecte lasten

Huisvestingskosten:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Huur gebouw	130.000	130.060	129.567
Energie en water	10.000	6.121	6.624
Beveiliging pand en alarmopvolging	3.000	4.778	3.616
Onderhoudskosten pand	2.000	3.682	1.675
Onroerende zaakbelasting en andere heffingen	2.000	1.527	1.604
Inrichtingskosten pand	3.000	1.907	7.439
Overige huisvestingskosten	3.000	75	90
	-----	-----	-----
Saldo huisvestingskosten Landelijk Bureau	<u>153.000</u>	<u>148.150</u>	<u>150.615</u>

Kantoorkosten:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Onderhoud computerhardware en -software	79.400	84.788	66.247
Portikosten	35.000	43.323	27.577
Telefoonkosten	11.000	10.256	7.573
Koffie, thee en huishoudelijke artikelen	14.000	11.306	14.058
Verzekeringspremie	8.000	6.699	7.010
Kopieerkosten	7.000	8.656	7.983
Juridische- en advieskosten	7.000	5.086	5.993
Internet	9.000	6.671	7.315
Briefpapier, visitekaartjes, enveloppen, blanco papier	7.000	1.296	3.732
Kantoorbehoeften	7.000	7.164	7.389
Representatiekosten	6.000	5.860	3.315
Abonnementen	1.000	2.319	1.261
Overige kantoorkosten	11.000	9.023	9.339
Saldo kantoorkosten Landelijk Bureau	<u>202.400</u>	<u>202.447</u>	<u>168.792</u>

De portikosten zijn gestegen dit komt onder andere doordat er vanwege de flinke ledengroei meer welkomspaketten zijn verzonden. In 2015 is de voorraad briefpapier en enveloppen aangevuld, waarmee ook voor 2016 en 2017 is voorzien in de behoefte.

Administratiekosten:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Contributiebrieven en incassokosten	28.500	9.743	31.835
Accountantskosten	25.000	22.072	25.257
Kosten salarisadministratie	12.000	15.121	11.169
Software financiële administratie	5.000	4.854	5.046
Saldo administratiekosten Landelijk Bureau	<u>70.500</u>	<u>51.790</u>	<u>73.307</u>

De kosten voor contributiebrieven en incassokosten waren in 2016 toegenomen in 2017 is het gelukt om deze kosten weer naar beneden te brengen en er zelfs op te besparen.

Doorbelaste personeelskosten en overhead:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Doorbelast aan Mr. Hans van Mierlo Stichting	-/- 60.000	-/- 70.700	-/- 57.400
Doorbelast aan Jonge Democraten	-/- 24.000	-/- 24.100	-/- 24.100
Doorbelast aan Stichting IDI	-/- 23.000	-/- 32.150	-/- 23.150
Doorbelast aan Stichting Fractiewerk D66	-/- 15.000	-/- 19.375	-/- 15.200
Doorbelast aan fractie Europees Parlement	-/- 7.000	10.200	-/- 7.200
Doorbelast aan fractie Tweede Kamer	-/- 24.000	-/- 33.271	-/- 25.006
	-----	-----	-----
Saldo doorbelast personeel, overhead Landelijk Bureau	<u>-/- 153.000</u>	<u>-/- 169.396</u>	<u>-/- 152.056</u>

Voor gebruik van het kantoor berekent D66 € 16.400 (prijspeil 2017) per fte op jaarbasis, voor met name huur, automatisering en kantoorkosten.

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
	-----	-----	-----
Saldo overige indirecte lasten Landelijk Bureau	272.900	232.991	240.658
Saldo overige indirecte lasten afdelingen en regio's	109.000	121.482	133.073
	-----	-----	-----
Saldo overige indirecte lasten totaal	<u>381.900</u>	<u>354.473</u>	<u>373.731</u>

9.3 Directe verenigingslasten

Bestuurskosten

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Reiskosten bestuur en commissies	7.000	6.514	3.300
Vaste onkostenvergoeding bestuursleden	15.000	8.175	9.133
Catering vergaderingen bestuur en commissies	8.000	4.849	4.050
Overig	0	5.490	4.782
	-----	-----	-----
Saldo bestuurskosten Landelijk Bureau	30.000	25.028	21.265
Bestuurskosten afdelingen en regio	90.000	92.079	64.772
	-----	-----	-----
Saldo bestuurskosten Landelijk Bureau	<u>120.000</u>	<u>117.107</u>	<u>86.037</u>

Internationale samenwerking

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Lidmaatschap ALDE, ELF en Liberal International	15.000	0	0
Reiskosten buitenland (bezoek ALDE, ELF en zusterpartijen)	5.000	0	0
Kosten projecten (ALDE/ELF)	0	0	0
	-----	-----	-----
Saldo internationale samenwerking Landelijk Bureau	<u>20.000</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

De internationale kosten inzake ALDE/ELF zijn in 2017 en 2016 verantwoord in stichting Internationaal Democratisch Initiatief.

Congreskosten

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Huur audio, video	100.000	84.716	205.114
Huur congresruimte	50.000	84.684	128.627
Catering congres	50.000	43.437	69.309
Drukwerk en digitale congreskrant	15.000	3.485	10.034
Hotelovernachtingen	16.000	11.622	16.486
Overige congreskosten	24.000	33.027	60.902
Bijdrage door leden	-/- 75.000	-/- 101.162	-/- 173.074
	-----	-----	-----
Saldo congreskosten Landelijk Bureau	<u>180.000</u>	<u>159.809</u>	<u>317.398</u>

In 2016 is er in het najaar een tweedaags jubileumcongres georganiseerd in plaats van een regulier congres van één dag. In 2017 is er naast de twee reguliere congressen ook een formatiebijeenkomst georganiseerd.

Opleidingen

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Assessments en trainingen	55.000	23.012	17.709
Huur ruimte en presentatiematerialen	67.000	70.434	54.785
Vergoeding trainer / spreker opleidingen	4.500	9.342	2.694
Overige kosten	27.100	29.205	13.715
	-----	-----	-----
<i>Totale kosten</i>	<i>153.600</i>	<i>131.993</i>	<i>88.903</i>
Bijdrage	-/- 76.000	-/- 95.813	-/- 53.088
	-----	-----	-----
Saldo opleidingen Landelijk Bureau	77.600	36.180	35.815
Opleidingen regio's en afdelingen	58.000	42.077	30.915
	-----	-----	-----
Saldo opleidingen totaal	<u>135.600</u>	<u>78.257</u>	<u>66.730</u>

Recapitulatie opleidingskosten:

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Opleiding "talentengroep"	17.500	12.332	27.984
Opleidingen regio's en afdelingen	0	42.077	30.915
Opleiding wethouders, raadsleden en statenleden	28.000	15.926	4.762
Opleiding Burgemeesters	0	0	2.565
Opleiding overig	32.100	7.922	504
	-----	-----	-----
Saldo opleidingen totaal	<u>77.600</u>	<u>78.257</u>	<u>66.730</u>

Marketing en communicatie / Ledenblad de Democraat

Marketing en communicatie:	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Automatisering (o.a. website, domeinnamen, E-voting)	55.000	64.395	51.089
Social Media, online marketing en apps	30.000	49.065	64.662
Promoartikelen: pennen, jassen etc.	17.000	35.018	74.506
Fondsenwerving	30.000	2.449	24.868
Advertenties	0	0	29.279
Ledenwervingscampagnes	70.000	63.753	90.437
Marketingonderzoek	0	15.863	41.984
Video, tv opnamen	30.000	24.904	10.276
Drukwerk	0	10.531	12.771
Digitale nieuwsbrieven	9.000	10.528	6.842
Jubileumactiviteiten	0	0	34.678
Overig	45.000	20.436	5.984
Bijdrage Tweede Kamer fractie aan website d66.nl	-/- 36.000	-/- 45.629	-/- 36.751
Bijdrage Tweede Kamer fractie aan communicatie	0	-/- 19.213	0
Verkocht merchandising	0	-/- 10.911	-/- 6.804
	-----	-----	-----
Saldo marketing en communicatie Landelijk Bureau	<u>250.000</u>	<u>221.189</u>	<u>403.821</u>

De kosten van jubileumactiviteiten in 2016 zijn gemaakt in het kader van het vijftigjarig bestaan van D66.

Ledenblad de Democraat:

In 2017 zijn net als in 2016 drie papieren uitgaven van de Democraat gerealiseerd.

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Drukwerk	27.000	24.879	24.146
Distributie	25.000	25.870	23.370
Ontwerp	10.000	10.672	13.127
Overig	2.000	1.676	1.289
	-----	-----	-----
Saldo Democraat Landelijk Bureau	<u>64.000</u>	<u>63.097</u>	<u>61.932</u>
	-----	-----	-----
Saldo marketing, communicatie, Democraat Landelijk Bureau	<u>314.000</u>	<u>284.286</u>	<u>465.753</u>

Verkiezingscampagnes en verkiezingskosten

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Campagne Tweede Kamerverkiezingen	1.300.000	1.614.815	61.759
Verkiezingskosten Tweede Kamerverkiezingen	0	16.312	64.238
	-----	-----	-----
Saldo verkiezingscampagnes Landelijk Bureau	1.300.000	1.631.127	125.997
Campagnes regio's en afdelingen	511.000	238.929	135.910
	-----	-----	-----
Saldo verkiezingscampagnes totaal	<u>1.811.000</u>	<u>1.870.056</u>	<u>261.907</u>

De kosten van de verkiezingscampagnes van het Landelijk Bureau in het boekjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Tweede Kamer Verkiezingen
Zendtijd en advertenties	1.066.575
Sociale media en website	383.660
Personeel	17.144
Opleidingen	5.073
Verkiezingsprogramma	11.239
Merchandising, drukwerk	49.713
Overig	97.723

Saldo campagnes Landelijk Bureau	<u>1.631.127</u>

Verenigingsactiviteiten, regio's en (thema) afdelingen

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Lokale en regionale websites	52.500	55.518	51.948
Platforms, thema-afdelingen en debatbijeenkomsten	10.000	10.838	15.632
Bankkosten afdelingen en regio's	15.000	11.561	13.445
Verenigingsactiviteiten	53.000	46.354	51.661
Overig	21.000	13.762	12.121
	-----	-----	-----
Saldo regio's en afdelingen Landelijk Bureau	151.500	138.033	144.757
Leden activiteiten georganiseerd door regio's en afdelingen	248.000	219.137	226.641
	-----	-----	-----
Saldo leden activiteiten, regio's en (thema) afdelingen totaal	<u>399.500</u>	<u>357.170</u>	<u>371.398</u>

Gelieerde organisaties

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Bijdrage vereniging Jonge Democraten	8.500	8.485	8.360
	-----	-----	-----
Saldo gelieerde organisaties Landelijk Bureau	<u>8.500</u>	<u>8.485</u>	<u>8.360</u>

Voor de Jonge Democraten geldt een bijdrage in de werving van leden tijdens het zomeroffensief.

9.4 Financiële baten en lasten

	2017	2017	2016
	Begroting	Werkelijk	Werkelijk
Bankkosten	-/- 14.000	-/- 20.972	-/- 15.995
Rente r/c Vereniging Jonge Democraten D66	0	-/- 1.023	-/- 1.229
Rente r/c Stichting Internationaal Democratisch Initiatief D66	0	257	1.698
Rente r/c Mr. Hans van Mierlo Stichting	0	-/- 33	4.066
Rente bank	0	1.261	7.266
Saldo financiële baten en lasten Landelijk Bureau	<u>-/- 14.000</u>	<u>-/- 20.510</u>	<u>-/- 4.194</u>

10. Overige gegevens

Bestemming resultaat

Van het resultaat van € 282.553 positief is vooruitlopend op de goedkeuring door het congres:
€ 1.631.127 onttrokken aan de bestemmingsreserve verkiezingen Landelijk Bureau;
€ 1.648.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve verkiezingen Landelijk Bureau;
€ 348.444 toegevoegd aan de algemene reserve Landelijk Bureau;
€ 77.163 toegevoegd aan de algemene reserves afdelingen en regio's;
€ 159.927 in mindering gebracht op de bestemmingsreserves verkiezingen afdelingen en regio's.

Aantal leden

Het aantal leden bedraagt per ultimo 2017 28.820. Voor de bepaling van de subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties komen alleen die leden in aanmerking die op 1 januari 2017 al lid waren en hun contributie over 2017 hebben betaald. Dit aantal leden bedraagt per 1 januari 2017 in totaal 23.738.

11. Ondertekening van de jaarrekening door het bestuur

Den Haag, 29 juni 2018

Vereniging Politieke Partij Democraten 66

L. Demmers (Voorzitter)

H. Beerten (Politiek Secretaris en
Vicevoorzitter)

M. van der Eng (Penningmeester)

T. Dierckxsens (Internationaal Secretaris)

L. de Ridder (Bestuurslid)

M. Verkoulen (Bestuurslid)

T.J. Hermans (Bestuurslid)

J. Nunnely (Bestuurslid)

registeraccountants

Adres • De Brand 40
3823 LL Amersfoort
Postadres • Postbus 468
3800 AL Amersfoort

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Politieke Partij Democraten 66 te Den Haag

A. Verklaring over de in het jaarverslag 2017 D66 opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Vereniging Politieke Partij Democraten 66 te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in het Jaarverslag 2017 D66 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Politieke Partij Democraten 66 op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving C1 Kleine-organisaties-zonder-winststreven (Rjk C1).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de rekening van baten en lasten over 2017;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Politieke Partij Democraten 66 zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de jaarverslaggeving C1 Kleine-organisaties-zonder-winststreven is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijn voor de jaarverslaggeving C1 Kleine-organisaties-zonder-winststreven en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving C1 Kleine-organisaties-zonder-winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving C1 Kleine-organisaties-zonder-winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amersfoort, 29 juni 2018

CROP registeraccountants

Was getekend

drs. E. Ebbers RA